

Diagnosi del Pla de drets humans de Catalunya

Dret al medi ambient

Síndic de Greuges

Índex

1. El dret a viure en un medi ambient sa, equilibrat i segur i defensar el sosteniment i continuïtat del seu entorn per a les generacions futures	2
1.1. L'abast i el contingut del dret (amb caràcter general)	2
1.2. Reconeixement jurídic del dret	3
1.3. Reconeixement jurisprudencial	6
1.4. Identificació de les entitats, col·lectius o moviments socials que han treballat sobre aquest dret a Catalunya	7
1.5. Estat actual del reconeixement i mancances detectades (amb caràcter general) ...	7
1.6. Especial referència al dret a viure en un entorn sa i no contaminat	8
1.6.1. Dret a gaudir d'un entorn sense sorolls (entorn sense contaminació acústica)	9
1.6.2. Dret a gaudir d'un aire sa i sense contaminació atmosfèrica ni odorífera	11
1.6.3. Dret a gaudir d'un entorn sense contaminació lumínica	13
1.7. Dret a gaudir d'un subministrament d'aigua potable, suficient i saludable	14
2. Dret individual i col·lectiu a gaudir de l'entorn i els bens comuns	15
2.1. Reconeixement jurídic internacional del dret	15
2.2. Identificació de les entitats, col·lectius o moviments socials que han treballat sobre aquest dret a Catalunya	18
2.3. Estat actual del reconeixement i de la implementació d'aquest dret a Catalunya ...	18
2.4. Mesures proposades per tal d'assolir l'efectivitat del dret	20
3. Dret al respecte als animals i al seu benestar	21
3.1. Formulació del dret	21
3.2. Entitats, col·lectius socials que han treballat sobre aquest dret a Catalunya	21
3.3. Situació actual d'aquest dret a Catalunya i propostes per garantir-lo	21

El dret al medi ambient hauria de ser un dret autònom que gaudís de plena legitimació i garanties sense que fos necessari al·legar l'afectació d'altres drets directament relacionats (dret a la vida, a la integritat física, a la salut, a la inviolabilitat del domicili...) per gaudir del màxim grau de protecció.

A través del dret al medi ambient es vol protegir tres grans àmbits que són objecte de desenvolupament en aquest treball:

1. El dret a viure en un medi ambient sa, equilibrat i segur (sense elements contaminants).
2. El dret individual i col·lectiu a gaudir de l'entorn i els bens comuns.
3. El dret al respecte als animals i al seu benestar.

1. El dret a viure en un medi ambient sa, equilibrat i segur i defensar el sosteniment i continuïtat del seu entorn per a les generacions futures

1.1. L'abast i el contingut del dret (amb caràcter general)

El Dret al medi ambient sa s'ha considerat un dret tercera generació¹ (de solidaritat) que es concreta en una doble exigència pels poders públics: s'han d'abstenir de fer mal a l'objecte del dret (el medi ambient) i estan obligats a protegir-lo i preservar-lo.

Per les seves característiques, aquest dret prima els interessos col·lectius als interessos privats. En conseqüència, és la societat en el seu conjunt la que és subjecte d'aquest dret en abstracte sens perjudici de les accions que pugui exercir la persona de manera individual.

L'abast i el contingut d'aquest dret és molt ampli i hauria d'incloure, com a mínim, els següents àmbits:

- El Dret a viure en un entorn no contaminat (sense contaminació acústica, atmosfèrica, odorífera, lumínica...).
- El Dret a gaudir d'un subministrament d'aigua potable, suficient i saludable.

Amb caràcter previ, volem assenyalar tres peculiaritats de tots els drets relacionats amb el medi ambient:

D'una banda, la rellevància especial que amb relació als temes ambientals té el **dret a la informació ambiental, la participació pública i l'accés a la justícia**. Cal assenyalar que disposa d'una regulació específica en el nostre Ordenament jurídic (Llei 7/2006, de 18 de juliol, per la qual es regulen els drets d'accés a la informació, de participació pública i d'accés

1 Segons la doctrina, els drets de primera generació serien els drets clàssics, de caràcter individual i que conformen els drets de llibertat. Els drets de segona generació són els drets socials, econòmics i culturals amb una certa vessant pública que requereix certa activitat de l'Estat perquè s'assoleixin amb plenitud. Els drets de tercera generació, com és el cas del dret al medi ambient sa, es basen en valors socials emergents.

a la justícia en matèria de medi ambient) seguint les Directives 2003/4/CE i 2003/35/CE i el Conveni d'Aarhus.

- El dret a la informació ambiental, la participació pública i l'accés a la justícia es configura d'una forma àmplia:
- L'Administració pública està obligada a fer difusió de determinada informació amb rellevància ambiental, elaborar informes sobre la situació del medi ambient... (vessant activa).
- Qualsevol persona física o jurídica, associacions, organitzacions... tenen dret a adreçar-se a l'administració per sol·licitar informació ambiental sense necessitat de declarar un interès determinat (vessant passiva).
- L'Administració pública hauria de respondre facilitant aquesta informació en el termini d'un mes (amb caràcter general) i, excepcionalment, en el termini de dos mesos.

El respecte del dret a la informació ambiental per part de l'Administració és imprescindible per poder exercir de forma adequada el dret de participació pública en assumptes de caràcter ambiental.

Una altra peculiaritat a destacar amb relació als drets ambientals, és l'aplicació dels principis comunitaris que han d'inspirar la normativa de protecció ambiental i les actuacions de les administracions públiques:

- Principi de cautela i acció preventiva.
- Principi de correcció de la contaminació en la font.
- Principi de qui contamina paga.
- Principi *santdstill* (o principi de no degradació)

Per últim, i atès el mandat de l'article 45.2 de la Constitució Espanyola (CE), en qualsevol cas, es pot exigir el dret a que les administracions públiques actuïn per a pal·liar els efectes de les possibles contaminacions de manera preventiva, lluita contra el canvi climàtic i, si és necessari, exigir responsabilitats ambientals.

1.2. Reconeixement jurídic del dret

No és possible assenyalar tota la normativa aprovada amb afectacions ambientals d'una manera exhaustiva, per aquest motiu, ens centrarem en les matèries que se'ns plantegen més sovint a la Institució. D'altra banda, cal assenyalar que molta normativa de l'Estat i de les CCAA és fruit de la transposició de directives de la Unió Europea.

El dret a viure en un medi ambient sa, equilibrat i segur està interrelacionat amb altres drets fonamentals com ara el dret a una vida digna, a la integritat física i moral, a la salut, a la protecció de la salut pública, a la intimitat familiar o a la vida en família, la protecció de la inviolabilitat del domicili i el dret a la participació en els assumptes públics.

Les Declaracions i Convenis de drets humans amb caràcter universal no reconeixen de manera expressa el dret a un medi ambient sa com sí que ho fan el Protocol de Sant Salvador de la Convenció Interamericana de Drets Humans i la Carta Africana. Ara bé, el seu reconeixement es deriva de l'article 12 del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals:

*“1. Los Estados Partes en el presente Pacto reconocen el **derecho de toda persona al disfrute del más alto nivel posible de salud física y mental.***

2. Entre las medidas que deberán adoptar los Estados Partes en el Pacto a fin de asegurar la plena efectividad de este derecho, figurarán las necesarias para:

a) La reducción de la mortalidad y de la mortalidad infantil, y el sano desarrollo de los niños;

*b) **El mejoramiento en todos sus aspectos de la higiene del trabajo y del medio ambiente;***

c) La prevención y el tratamiento de las enfermedades epidémicas, endémicas, profesionales y de otra índole, y la lucha contra ellas;

d) La creación de condiciones que aseguren a todos asistencia médica y servicios médicos en caso de enfermedad.”

Són nombroses les referències que, de manera indirecta, fan els instruments internacionals i comunitaris:

En la Conferència de les Nacions Unides (1972) sobre medi ambient humà, que va donar lloc a la Declaració d'Estocolm, es va reconèixer per primera vegada la relació necessària entre la qualitat del medi ambient i el gaudi efectiu dels drets humans.

En la Carta Mundial de la Natura (declaració no vinculant aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides, l'any 1982) tot i que no recull un dret subjectiu a un medi ambient sa, sí que reconeix el dret a participar individual o col·lectivament en el procés de preparació de les decisions que afectin el medi ambient.

L'any 1992 a la Declaració de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient i Desenvolupament en el marc de la Conferència de Rio (primera cimera de la terra) es va proclamar com a principis:

- El dret a una vida saludable i productiva en harmonia amb la natura (principi 1)
- La necessitat que el dret al desenvolupament respongui equitativament a les necessitats de desenvolupament i ambientals de les generacions presents i futures (principi 3)
- “Desenvolupament sostenible” (principi 16).

En la Resolució de l'Assemblea General 45/94 es va assenyalar que totes les persones tenen dret a viure en un ambient adequat per la seva salut i benestar.

En l'Observació General núm. 4 del Comitè DESC es troben referències directes sobre el dret a l'habitatge adequat. En aquest sentit, “el dret a l'habitatge adequat” exigeix **que l'habitatge no es construeixi en llocs contaminats ni en la proximitat immediata de fonts de contaminació** que amenacen el dret a la salut dels habitants.

En l'Observació General núm. 14 del Comitè DESC del dret al gaudi al més alt nivell possible de salut, d'11 d'agost de 2000. Sobre el dret a la salut en l'apartat 36 es disposa:

"Los Estados también tienen la obligación de adoptar medidas contra los peligros que para la salud representan la contaminación del medio ambiente y las enfermedades profesionales, así como también contra cualquier otra amenaza que se determine mediante datos epidemiológicos. Con tal fin, los Estados deben formular y aplicar políticas nacionales con miras a reducir y suprimir la contaminación del aire, el agua y el suelo, incluida la contaminación causada por metales pesados tales como el plomo procedente de la gasolina."

En la Conferència de Johannesburg de 2002 i la Conferència Rio+20 " El futur que volem" es va treballar al voltant dels objectius de desenvolupament sostenible.

Protocol de Kyoto de la Convenció marc de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic.

L'article 3 de la Declaració Universal de Drets humans emergents recull el Dret a habitar el planeta i al medi ambient: *"Tots els éssers humans i tota comunitat tenen dret a viure en un **medi ambient sa, equilibrat i segur**, a gaudir de la biodiversitat present al món i a defensar el sosteniment i continuïtat del seu entorn per a les generacions futures"*.

En l'àmbit europeu, el Conveni Europeu de Drets Humans no recull com a dret "el dret al medi ambient adequat o sa". Ara bé, tant el Conveni com la Carta Social Europea, reconeixen drets íntimament vinculats a la protecció ambiental com el dret a la protecció de la salut o a la seguretat i higiene. De manera que el Comitè dels Drets Socials assenyala la necessària connexió pel que fa a la necessitat de prendre accions de prevenció, limitació i control de la contaminació com a part de l'obligació de garantir el dret a la salut.

L'article 37 de la Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea (Estrasburg, desembre de 2007) assenyala el següent:

Protección del medio ambiente: En las políticas de la Unión se integrarán y garantizarán, conforme al principio de desarrollo sostenible, un nivel elevado de protección del medio ambiente y la mejora de su calidad.

En l'àmbit intern, l'article 45.1 de la Constitució espanyola disposa el següent:

- "1. Tothom té dret a gaudir d'un **medi ambient adequat** per al desenvolupament de la persona i, el deure de conservar-lo.
2. Els poders públics vetllaran per la utilització racional de tots els recursos naturals, a fi de protegir i millorar la qualitat de la vida i defensar i restaurar el medi ambient, recolzant-se en la indispensable solidaritat col·lectiva. [...]"

Per la seva ubicació i malgrat la referència literal a la paraula "dret" ens trobem davant d'un principi rector, per la qual cosa, els drets concrets que se'n puguin derivar són els que el legislador assenyali en la normativa que desenvolupi aquest precepte i, en conseqüència, s'exclou la possibilitat d'empara davant del Tribunal Constitucional.

Ara bé, el reconeixement constitucional del dret al medi ambient adequat permet (i exigeix) que els poders públics limitin altres interessos confrontats (dret a llibertat d'empresa, el dret a la propietat, etc.) que també estan recollits en la constitució.

En l'article 27 i 46 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC):

“1. Totes les persones tenen dret a viure en un medi equilibrat, sostenible i respectuós amb la salut, d'acord amb els estàndards i els nivells de protecció que determinen les lleis. També tenen dret a gaudir dels recursos naturals i del paisatge en condicions d'igualtat, i tenen el deure de fer-ne un ús responsable i evitar-ne el malbaratament.

2. Totes les persones tenen dret a la protecció davant les diferents formes de contaminació, d'acord amb els estàndards i els nivells que determinen les lleis. També tenen el deure de col·laborar en la conservació del patrimoni natural i en les actuacions que tendeixin a eliminar les diferents formes de contaminació, amb l'objectiu de mantenir-lo i conservar-lo per a les generacions futures. [...]” (art. 27 EAC)

“1. Els poders públics han de vetllar per la protecció del medi ambient per mitjà de l'adopció de polítiques públiques basades en el desenvolupament sostenible i la solidaritat col·lectiva i intergeneracional.

2. Les polítiques mediambientals s'han de dirigir especialment a la reducció de les diferents formes de contaminació, la fixació d'estàndards i de nivells mínims de protecció, l'articulació de mesures correctives de l'impacte ambiental, la utilització racional dels recursos naturals, la prevenció i el control de l'erosió i de les activitats que alteren el règim atmosfèric i climàtic, i el respecte als principis de preservació del medi, conservació dels recursos naturals, responsabilitat, fiscalitat ecològica i reciclatge i reutilització dels béns i els productes.

[...]

5. Els poders públics han de facilitar als ciutadans la informació mediambiental i han de fomentar l'educació en els valors de la preservació i de la millora del medi ambient com a patrimoni comú. (art. 46 EAC)

1.3. Reconeixement jurisprudencial

El principal avenç pel reconeixement efectiu d'aquest dret s'ha produït mitjançant les sentències del Tribunal Europeu dels Drets Humans (en endavant, TEDH) que han estat el referent més important per a la protecció indirecta del dret al medi ambient. Aquestes sentències han vinculat la protecció ambiental a l'article 8 del Conveni Europeu de Drets Humans (Dret al respecte a la vida privada i familiar).

A partir de la sentència del TEDH relativa al cas López Ostra contra Espanya (sentència de 9 de desembre de 1994) es va donar importància a l'actuació de les Administracions públiques en relació amb la protecció efectiva dels drets fonamentals vulnerats per immissions excessives.

Posteriorment, nombroses sentències dels Tribunals de l'Estat espanyol han aplicat el criteri del TEDH i han declarat en molts casos d'afectacions ambientals, la vulneració de drets fonamentals com la inviolabilitat del domicili o el dret a la integritat física i moral de la

persona. D'altra banda, també s'ha condemnat a moltes Administracions municipals per una deixadesa de funcions o per una actuació ineficaç que s'ha equiparat a la inactivitat administrativa.

En conseqüència, han estat els tribunals de justícia els que -de facto- han creat i protegit el dret al medi ambient sa.

1.4. Identificació de les entitats, col·lectius o moviments socials que han treballat sobre aquest dret a Catalunya

Amb caràcter no exhaustiu, assenyalem:

Associacions: Institut de Drets Humans de Catalunya (IDHC), Juristes contra el soroll, Observatori DESC, Associació catalana contra la contaminació acústica, Cel fosc (Associació contra la Contaminació lumínica), Càtedra Jean Monnet EU Environmental Law [...]

Entitats ecologistes: Plataforma per la Qualitat de l'Aire, Salvem la terra, Adena, Ara o Mai (Associació per a la defensa del Territori), Associació per la Defensa i l'Estudi de la Natura (ADENC), Associació per a la promoció del transport públic, Fundació Catalunya la Pedrera. Cel Net [...].

Portals: Centre d'estudis de dret ambiental de Tarragona (CEDAT), Olores.org [...]

D'altra banda, les Administracions públiques han considerat necessari crear organismes especialitzats:

- Fiscalia especialitzada en medi ambient (des de l'any 2002).
- SEPRONA (Servei de protecció de la Natura) de la Guàrdia Civil.
- ACME (Àrea Central de Medi Ambient) dels Mossos d'Esquadra.
- Cos d'Agents Rurals (Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació).

1.5. Estat actual del reconeixement i mancances detectades (amb caràcter general)

Tot i que s'han pres moltes mesures per procurar un medi ambient sa, es continuen detectant dificultats:

- Malgrat la importància cabdal de permetre l'accés a la informació ambiental que recull expressament la normativa, massa sovint l'Administració pública no dona resposta a les peticions d'informació i quan ho fa, gairebé mai aconsegueix el termini previst legalment d'un mes.
- La participació pública no aconsegueix ser tan real i efectiva com hauria de ser en aquest àmbit. Tot i que els mitjans electrònics han millorat molt la tramesa d'informació, la complexitat tècnica dels plans i dels projectes i l'excés de normativa aplicable, són un obstacle real per la participació pública en l'àmbit del medi ambient.

- Cal més esforç per part de les Administracions públiques perquè la informació facilitada en el tràmit d'informació pública sigui molt més didàctica, accessible i intel·ligible.
- La regulació a Espanya del dret d'accés a la justícia i a la tutela administrativa en assumptes ambientals és més restrictiva que la prevista pel Conveni d'Aarhus pel que fa als requisits que han de complir les entitats medi ambientalistes per poder accedir als tribunals, de manera que l'article 23 de la Llei 27/2006, de 18 de juliol, per la qual es regulen els drets d'accés a la informació, de participació pública i d'accés a la justícia, disposa el següent:

“Estan legitimades per exercir l'acció popular regulada a l'article 22 qualsevol persona jurídica sense ànim de lucre que acrediti el compliment dels requisits següents:

- a) Que tingui entre els fins acreditats en els seus estatuts la protecció del medi ambient en general o la d'algun dels seus elements en particular.
- b) Que s'hagi constituït legalment almenys dos anys abans de l'exercici de l'acció i que estigui exercint de manera activa les activitats necessàries per assolir els fins previstos en els seus estatuts.
- c) Que segons els seus estatuts exerceixi la seva activitat en un àmbit territorial que resulti afectat per l'actuació, o si s'escau, omissió administrativa.”

D'altra banda, i malgrat que es poden acollir al dret d'assistència gratuïta, també els hi poden imposar costes, fet que dificulta la tasca de les entitats ecologistes.

1.6. Especial referència al dret a viure en un entorn sa i no contaminat:

La contaminació és l'alliberament artificial, directa o indirectament, de substàncies o energies que causen efectes adversos sobre l'ésser humà o sobre el medi ambient.

La regulació jurídica que fan els Estats es basa en assenyalar uns límits màxims de tolerància de contaminants i la persona gaudeix del dret a que les administracions públiques actuïn per pal·liar els efectes de les possibles contaminacions de manera preventiva, lluita contra el canvi climàtic i, si és necessari, l'exigència de responsabilitats ambientals.

El Reial decret 7/2015, de 30 d'octubre del Text Refós de la Llei d'urbanisme disposa que “Els ciutadans tenen dret a gaudir d'un habitatge digne, adequat i accessible [...] que constitueixi el seu domicili **lliure de soroll i altres immissions contaminants** que superin els límits màxims admesos per la legislació aplicable i en un medi ambient i paisatge adequats”.

Acotem l'exposició als tipus de contaminació més recurrents en les queixes que es tramiten al Síndic: contaminació acústica i contaminació atmosfèrica, amb especial referència a la contaminació odorífera.

1.6.1. Dret a gaudir d'un entorn sense sorolls (entorn sense contaminació acústica)

Contingut del dret

El dret a un medi ambient adequat implica el dret a un medi acústicament no contaminat. En definitiva: el dret a viure sense sorolls.

L'exposició al soroll pertorba la son, afecta el desenvolupament cognitiu infantil i pot provocar malalties psicosomàtiques, deficiències auditives, aparicions de dificultats de comprensió oral, pertorbació de la son, neurosis, hipertensió, isquèmia...

El "soroll ambiental" es va considerar com a contaminant en el Congrés Mundial del Medi Ambient celebrat l'any 1972 a Estocolm. Ara bé, a diferència d'altres contaminants, gaudeix de certa legitimació social pel seu caràcter quasi inevitable i íntimament connectat amb el desenvolupament humà.

Aquest dret inclou el dret al descans en el propi domicili (no patir immissions que afectin la intimitat personal i la inviolabilitat del domicili).

El dret dels veïns al descans i a viure sense sorolls excessius i molèsties intolerables ha de ser l'eix conductor de les polítiques públiques i de les actuacions de les administracions en l'àmbit de l'oci i el turisme.

Reconeixement jurídic

La primera referència a la "contaminació acústica" a nivell europeu es troba recollida en el Llibre Verd de la Comissió, sobre la Política futura de la lluita contra el soroll, de 4 de novembre de 1996.

Posteriorment, la Directiva 2002/49/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de juny de 2002, sobre l'avaluació i gestió del soroll ambiental va proposar el marc jurídic per lluitar contra les molèsties sonores en la UE. Aquesta directiva exigeix als Estats membres que determinin l'exposició al soroll ambiental mitjançant l'elaboració de mapes de soroll i que adoptin Plans d'acció prenent com a base els resultats dels mapes de soroll. D'altra banda, també exigeix que es posi a disposició de la població, la informació sobre el soroll ambiental que pateix.

A l'Estat espanyol, Catalunya va ser pionera en implementar i transposar la Directiva 2002/49/CE mitjançant la Llei 16/2002, de 28 de juny, de protecció contra la contaminació acústica. Posteriorment ho va fer l'Estat espanyol mitjançant la Llei 37/2003, de 17 de novembre, del soroll.

La finalitat de la llei (art. 2) és garantir la protecció del dret a tenir un medi ambient adequat pel desenvolupament de la persona, el dret a la protecció de la salut, el dret a la intimitat i el benestar i la qualitat de vida dels ciutadans.

Cal assenyalar que correspon als Ajuntaments elaborar ordenances reguladores de la contaminació sense que, en cap cas, es puguin reduir les exigències ni els paràmetres de

contaminació acústica establerts legalment. Ara bé, mitjançant les Ordenances es pot incloure singularitats pròpies del municipi com activitats festives i culturals que tinguin interès social i amb un cert arrelament.

Reconeixement jurisprudencial

En aquest àmbit ha estat especialment efectiu el reconeixement d'aquest dret per part de les sentències del Tribunal Europeu dels Drets Humans (en endavant, THDH) que ha estat el referent més important per a la protecció indirecta del dret al medi ambient ja que ha vinculat la protecció ambiental a l'article 8 del Conveni Europeu de Drets Humans.

Posteriorment, el Tribunal Suprem, el Tribunal Constitucional i els Tribunals Superiors de Justícia han declarat la vulneració de drets fonamentals com la inviolabilitat del domicili o el dret a la integritat física i moral de la persona i s'ha condemnat a moltes Administracions municipals per una deixadesa de funcions o per una actuació ineficaç que s'ha equiparat a la inactivitat administrativa.

Estat actual del reconeixement i mancances específiques

- Continua existint una excessiva permissivitat per part d'algunes Administracions públiques (especialment Ajuntaments) que permeten sorolls desproporcionats en el carrer ja sigui autoritzant terrasses a activitats recreatives o en el marc de les festes populars, festivals musicals i concerts de llarga durada en emplaçaments poc adequats. Aquest fet evidencia que, a la pràctica, es menysté el dret de la persona a gaudir de la intimitat del seu domicili en base a un "interès general" mal entès.

La contaminació acústica gaudeix de certa tolerància social i administrativa: massa vegades les administracions no volen destinar els recursos necessaris ni exigir un mínim de garanties als promotors de concerts (limitadors, reducció d'horaris...).

- A hores d'ara, a Catalunya, encara tenim municipis sense Mapes de soroll aprovats, sense Plans d'acció i sense ordenances reguladores de la contaminació per sorolls i vibracions.

Propostes de millora

- Per una correcta gestió ambiental amb relació al soroll, és necessari fer una bona diagnosi del territori de forma coordinada amb el planejament urbanístic. En conseqüència, una planificació urbanística correcta pot evitar molèsties produïdes per la proximitat d'habitatges a polígons industrials, explotacions ramaderes o zones d'oci.
- Cal que l'Administració sigui més sensible als possibles casos de contaminació acústica. Cal dur a terme una actuació inspectora continuada i eficaç per detectar els focus problemàtics amb agilitat perquè no es cronifiquin les molèsties, i cal adoptar mesures que no impliquin únicament sancionar.

1.6.2. Dret a gaudir d'un aire sa i sense contaminació atmosfèrica ni odorífera

Contingut del dret

Totes les persones tenen dret a viure en un medi equilibrat, sostenible i respectuós amb la salut, d'acord amb els estàndards i els nivells de protecció que determinen les lleis.

L'atmosfera és imprescindible per l'existència de l'ésser humà, en conseqüència, és evident la relació entre el dret a gaudir d'un aire sa i el dret a la salut.

La contaminació atmosfèrica provoca l'escalfament global del planeta, la pluja àcida [...] i afectacions a la salut de les persones per problemes respiratoris, circulatoris i nerviosos.

En aquest àmbit, l'actuació dels poders públics s'adreça a prendre mesures per reduir les diferents formes de contaminació mitjançant l'establiment de nivells mínims de protecció. Per a garantir aquest dret, és essencial que les administracions públiques respectin el dret d'accés a la informació de què disposin les autoritats públiques i, alhora, que de manera proactiva en facin difusió perquè les persones afectades puguin prendre mesures.

Reconeixement jurídic

En el marc internacional, s'han elaborat nombrosos Convenis i Tractats: el Conveni de Ginebra sobre contaminació atmosfèrica transfronterera, la Conferència de Nacions Unides sobre el Medi Ambient i desenvolupament, "cimera per la terra", Rio de Janeiro juny 1992, la Convenció marc de Nacions Unides sobre el canvi climàtic, Protocol de Kyoto, conferències anuals COP de seguiment, Acord de París (COP 21)...

En la normativa comunitària, la Directiva 96/62/UE, sobre avaluació i gestió de la qualitat de l'aire ambient, la Directiva 2008/50/UE, relativa a la qualitat de l'aire i una atmosfera més neta a Europa i la Directiva 2015/1480/CE modifica els annexos de la Directiva 2008/50/CE.

Amb relació al canvi climàtic, es va crear el paquet legislatiu d'energia i clima 2013-2020 que es tracta d'un conjunt de directives que marquen com a objectius incrementar l'ús de les energies renovables fins a un 20% del consum brut d'energia final, reduir un 20% el consum d'energia primària gràcies a un increment de l'eficiència energètica i reduir les emissions de gasos amb efecte hivernacle un 20% en l'horitzó del 2020 amb relació al 1990 com a primera etapa en el camí de reducció de les emissions.

A l'Estat espanyol, entre d'altres, en la Llei 34/2007, de 15 de novembre, de qualitat de l'aire i protecció de l'atmosfera i en el Reial Decret legislatiu 1/2016, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de prevenció i control integrats de la contaminació. Cal assenyalar que per cada contaminant existeix una normativa concreta.

A Catalunya, en la Llei 22/1983, de 21 de novembre, de protecció de l'ambient atmosfèric en l'àmbit català i en la Llei 20/2009, de 4 de desembre, de prevenció i control de la contaminació.

Amb relació al Canvi Climàtic, Catalunya ha estat pionera en aprovar la Llei 16/2017, d'1 d'agost, de canvi climàtic, que tot i estar en vigor va ser objecte de recurs d'inconstitucionalitat per part de l'Advocacia de l'Estat en representació del Govern espanyol. Des del 21 de març de 2018 (BOE del 27 de març de 2018, núm.75) es va decidir aixecar la suspensió de tots els articles llevat del relatiu al *fracking*.

Estat actual del reconeixement i mancances específiques:

- Tot i que les emissions de molts contaminants atmosfèrics s'han reduït notablement, en les zones urbanes (com ara, àrea metropolitana de Barcelona) amb certa freqüència s'incompleixen els nivells permesos.
- Manca de recursos suficients per fer controls acurats als focus de contaminació atmosfèrica, especialment a empreses.
- En general, dificultat d'accés a la informació facilitada per les Administracions públiques, especialment per les emissions de les activitats més contaminants (resultat de les darreres inspeccions i controls, resultats de les darreres inspeccions...).

Propostes

- Compromís dels poders públics de fomentar l'obtenció d'energia a través de recursos menys contaminants de l'aire.
- Reduir la combustió de combustibles fòssils.
- Fomentar l'ús de transport públic.
- Control efectiu de les emissions de gasos contaminants a les indústries.
- Reciclar residus i evitar la incineració.

Modalitat específica: Contaminació odorífera:

Conforme la jurisprudència del TEDH, percebre pudors al domicili també pot afectar el dret a la inviolabilitat del domicili (article 8 del Conveni europeu dels drets humans).

La Llei 22/1983, de 21 de novembre, de protecció del ambient atmosfèric, ja considerava la contaminació odorífera com un factor de contaminació.

Malauradament, ni a l'Estat espanyol ni a Catalunya encara no hi ha una normativa reguladora de la contaminació odorífera tot i que el Parlament de Catalunya, en la Resolució 403/XI, de 14 de desembre de 2016, va instar el Govern a:

a) Incloure regulacions específiques per combatre els problemes d'olors en el marc de la Llei de qualitat ambiental.

b) Col·laborar i assessorar les administracions locals per facilitar l'aplicació i el finançament de la Llei de qualitat ambiental i també la implantació d'ordenances sobre aquesta qüestió, si escau.

De manera indirecta, trobem referències a les pudors en la Llei 16/2002 (Directiva 2008/1/CE), en la Llei 21/2013, d'avaluació ambiental (Directiva 2011/92/UE i Directiva 2014/15/UE) i en la Llei 34/2007 de qualitat de l'aire i protecció de l'atmosfera (Directiva 2008/50/CE) i altres normatives tècniques (UNE-EN 13725).

1.6.3. Dret a gaudir d'un entorn sense contaminació lumínica

Contingut del dret

La contaminació lumínica és l'augment del fons de brillantor del cel nocturn natural, a causa de la dispersió i reflexió de llum procedent de la il·luminació artificial.

L'excés de llum artificial pertorba i altera el medi natural i dificulta la visió del cel que forma part del paisatge natural. D'altra banda, l'enllumenament nocturn excessiu pot ocasionar conseqüències perjudicials per a la biodiversitat i les molèsties poden envair l'àmbit privat i afectar el descans de la persona.

Reconeixement del dret

Directiva 2009/125/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 21 d'octubre de 2009, pel qual s'instaura un marc per a l'establiment de requisits de disseny ecològic aplicables als productes relacionats amb l'energia.

Reglaments (CE) 1194/2012, 244/2009 i 245/2009 de la Comissió, de 18 de març de 2009, amb relació als requisits de disseny ecològic per a làmpades.

A l'Estat espanyol, mitjançant el Reial decret 1980/2008, de 14 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament d'eficiència energètica en instal·lacions d'enllumenat exterior i les seves instruccions tècniques complementàries.

A Catalunya, la Llei 6/2001, de 31 de maig, d'ordenació ambiental de l'enllumenat per a la protecció del medi nocturn, recull les condicions necessàries per cercar un equilibri entre la defensa i conservació del medi i el desenvolupament econòmic.

Estat actual del reconeixement i mancances específiques

- Tot i que a Catalunya ja disposem d'un marc jurídic concret, les Administracions públiques han de prendre consciència del malbaratament i perjudicis ambientals que pot ocasionar mantenir edificis i equipaments públics il·luminats quan no s'està fent cap ús (especialment, els camps esportius). Com així disposa la Llei, els enllumenats s'han de mantenir apagats en horari nocturn, quan no siguin necessaris.
- Les administracions públiques han de prendre les mesures oportunes per il·luminar millor en les zones concretes que es necessiten i no més.

1.7. Dret a gaudir d'un subministrament d'aigua potable, suficient i saludable

Contingut del dret

L'aigua, com a bé públic i no únicament com a recurs, és indispensable per la vida i pel medi ambient que cal preservar.

El Dret a gaudir d'un subministrament d'aigua potable, suficient i saludable exigeix que l'aigua no sigui insalubre ni contaminada per substàncies tòxiques.

Aquest dret també implica el dret al sanejament i la garantia de disponibilitat de l'aigua mitjançant d'implementació de la Directiva marc de l'aigua que suposa la utilització dels recursos conforme el principi de sostenibilitat i garantia de les funcions ecològiques i socials de l'aigua.

En qualsevol cas, aquest dret implica el dret al sanejament de l'aigua i el dret a la garantia de disponibilitat de l'aigua.

Reconeixement jurídic

L'Observació General núm. 14 (2000) sobre el dret a la salut, explícitament assenyala com a principal factor determinant de la salut, l'accés a l'aigua neta i potable.

Observació General núm. 15 (2002) sobre el dret a l'aigua.

Directiva 2000/60/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 23 d'octubre de 2000, per la qual s'estableix un marc comunitari d'actuació en l'àmbit de la política d'aigües (Directiva marc de l'aigua).

Directiva 2008/105/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de desembre de 2008, relativa a les normes de qualitat ambiental en l'àmbit de la política d'aigües.

A nivell de l'estat espanyol, entre altres, el Reial decret legislatiu 1/2001, de 20 de juliol, pel que s'aprova el text refós de la Llei d'aigües, (transposició de la Directiva marc).

El Reial decret 1514/2009, de 2 d'octubre, pel qual es regula la protecció de les aigües subterrànies front a la contaminació.

A Catalunya, el Decret legislatiu 3/2003, de 4 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la legislació en matèria d'aigües de Catalunya.

Mancances

- El Tribunal de Justícia de la UE ha condemnat a l'Estat espanyol per incompliment de la Directiva europea sobre tractament d'aigües residuals. Les aglomeracions urbanes continuen incomplint la normativa europea.
- Les administracions locals i les empreses concessionàries del servei, han d'informar de manera proactiva, periòdica i detallada de la qualitat de l'aigua subministrada, especialment dels paràmetres que la normativa obliga a verificar. En aquest sentit,

caldria habilitar un espai específic en les respectives pàgines webs que contingui tota la informació amb relació a la qualitat.

- La contaminació de les aigües per un excés de nitrats provinents dels purins: malgrat la regulació existent i la declaració de determinades zones com a vulnerables per la contaminació de nitrats, una part del territori català continua contaminada per nitrats, amb les conseqüències que comporta aquest fet per al medi ambient i la salut de les persones.

2. Dret individual i col·lectiu a gaudir de l'entorn i els bens comuns.

2.1. Reconeixement jurídic internacional del dret

El dret a un medi ambient adequat inclou el dret a gaudir d'un entorn ambiental segur per al desenvolupament de la persona i té, com a contrapartida, el deure de conservar-lo i l'obligació per part dels poders públics de vetllar per una utilització racional dels recursos naturals.

Aquest dret ve recollit a diverses declaracions de l'ONU, com la Resolució de l'Assemblea General 45/94 on es pot llegir que: "*totes les persones tenen dret a viure en un ambient adequat per la seva salut i benestar*". També hi ha un reconeixement d'aquest dret a la Declaració de la Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Humà aprovada a Estocolm el 16 de juny de 1972, a la Declaració de Rio sobre Medi Ambient i Desenvolupament de 1992, al Protocol de Kyoto de 2005 i a la Declaració Universal de Drets Humans Emergents que, en el seu article 3, reconeix el dret d'habitar el planeta i el dret al medi ambient. Igualment, el Protocol de Sant Salvador estableix en el seu article 11 que: "*Tota persona té dret a viure en un medi ambient sa i comptar amb serveis públics bàsics. Els Estats part promouran la protecció, preservació i millora del medi ambient.*"

Malgrat que es tracti d'un dret que no està explícitament reconegut en el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (PIDESC) el seu reconeixement es deriva, fonamentalment, dels seus articles 12 i 13. En l'àmbit regional, destaquen el Conveni Europeu de Drets Humans (art. 8.1), el Protocol de Sant Salvador -art. 7(e) i 11- i la Carta Africana de Drets Humans i dels Pobles (art. 24), que reconeixen el dret a un medi ambient adequat i sa.

L'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar el setembre de 2015 el document "*Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible*", que respon a la necessitat internacional de disposar d'un marc consensuat per afrontar els reptes globals de la humanitat.

Tot i la dificultat de trobar un cos normatiu que de manera explícita reculli el dret al medi ambient, la protecció ambiental, en els seus nombrosos àmbits materials, és indubtablement un dels àmbits de major activitat jurídica internacional.

En l'àmbit de la Unió Europea, la protecció ambiental constitueix un dels sectors de major producció normativa. La Carta dels Drets Fonamentals de la UE recull la protecció del medi ambient, i assenjala que les polítiques de la Unió integraran i garantiran el principi del desenvolupament sostenible, un alt nivell de protecció del medi ambient i la millora de la seva qualitat.

En l'esfera estatal, l'article 45.2 de la Constitució espanyola estableix que:

Els poders públics vetllaran per la utilització racional de tots els recursos naturals, a fi de protegir i millorar la qualitat de vida i defensar i restaurar el medi ambient, amb el suport de la indispensable solidaritat col·lectiva.

El reconeixement constitucional del dret al medi ambient permet, o més aviat, exigeix, que els poders públics, començant pel legislador, limitin l'abast de la lliure disposició dels recursos naturals, tant per part d'agents públics com privats.

Per la seva banda, l'Estatut d'autonomia de Catalunya determina que els poders públics de Catalunya han de promoure el desenvolupament sostenible (art. 4.3). L'article 27 es dedica als drets i els deures amb relació al medi ambient i estableix que *"totes les persones tenen dret a viure en un medi equilibrat, sostenible i respectuós amb la salut, d'acord amb els estàndards i els nivells de protecció que determinen les lleis."*

Les persones també *"tenen dret a gaudir dels recursos naturals i del paisatge en condicions d'igualtat, i tenen el deure de fer-ne un ús responsable i evitar-ne el malbaratament."*

Finalment, el mateix precepte estatutari determina que totes les persones també tenen *"el deure de col·laborar en la conservació del patrimoni natural i en les actuacions que tendeixin a eliminar les diferents formes de contaminació, amb l'objectiu de mantenir-lo i conservar-lo per a les generacions futures."*

A més, el text estatutari també dedica específicament l'article 46 al medi ambient, el desenvolupament sostenible i l'equilibri territorial, i proclama que *"els poders públics han de vetllar per la protecció del medi ambient per mitjà de l'adopció de polítiques públiques basades en el desenvolupament sostenible i la solidaritat col·lectiva i intergeneracional"*.

Aquest article, que s'inclou dins del capítol de l'Estatut dedicat als principis rectors que han d'orientar les polítiques dels poders públics de Catalunya, també assenjala el següent:

"2. Les polítiques mediambientals s'han de dirigir especialment a la reducció de les diferents formes de contaminació, la fixació d'estàndards i de nivells mínims de protecció, l'articulació de mesures correctives de l'impacte ambiental, la utilització racional dels recursos naturals, la prevenció i el control de l'erosió i de les activitats que alteren el règim atmosfèric i climàtic, i el respecte als principis de preservació del medi, conservació dels recursos naturals, responsabilitat, fiscalitat ecològica i reciclatge i reutilització dels béns i els productes.

3. Els poders públics han de fer efectives les condicions per a la preservació de la natura i la biodiversitat, han de promoure la integració d'objectius ambientals a les polítiques sectorials i han d'establir les condicions que permetin a totes les persones el gaudi del patrimoni natural i paisatgístic.

4. Els poders públics han de vetllar per la cohesió econòmica i territorial aplicant polítiques que assegurin un tractament especial de les zones de muntanya, la protecció del paisatge, la defensa del litoral, el foment de les activitats agràries, ramaderes i silvícoles, i una distribució equilibrada al territori dels diferents sectors productius, els serveis d'interès general i les xarxes de comunicació.”

En l'àmbit administratiu, d'acord amb la distribució competencial existent, l'Estat dicta les bases i les Comunitats autònomes les desenvolupen legislativament i dicten normes addicionals de protecció. Els ens locals també han desenvolupat les competències que tenen atribuïdes en aquesta matèria.

En l'àmbit administratiu la regulació i intervenció administrativa son el reflex de l'aplicació dels principis bàsics del dret ambiental: el principi de prevenció, el principi de precaució i el principi de qui contamina paga. D'acord amb les directives europees, la regulació normativa del patrimoni natural i la biodiversitat s'inspira en principis com la prevalença de la protecció ambiental sobre l'ordenació territorial i urbanística, i la precaució i la cautela en les intervencions que puguin afectar els espais naturals protegits.

La impossibilitat d'aconseguir la reparació dels danys ambientals una vegada s'han produït, i també el cost que n'implicaria la reparació en el cas que fos possible, obliga els poders públics a donar prioritat i eficàcia a la intervenció prèvia en el disseny i l'aplicació d'instruments preventius. Per tant, davant l'existència d'indicis raonables d'afectacions ambientals, les administracions han d'adoptar l'opció més prudent i cautelosa i, alhora, la menys perjudicial.

En matèria de prevenció i control de la contaminació tenim el Reial decret legislatiu 1/2016, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de prevenció i control integrats de la contaminació, que incorpora la Directiva d'emissions industrials, i a Catalunya, disposem de la Llei 20/2009, de 4 de desembre, de prevenció i control de la contaminació. L'avaluació ambiental ve regulada a través de la Llei 21/2013, de 9 de desembre, d'avaluació ambiental, en l'àmbit estatal. La Llei 26/2007, de 23 d'octubre, de responsabilitat mediambiental, regula aquesta matèria, i a nivell de canvi climàtic, Catalunya va aprovar la Llei 16/2017, d'1 d'agost, de canvi climàtic, la qual va ser impugnada pel Govern espanyol, la qual cosa va comportar la suspensió de determinats articles, fins el que passat 21 de març, es va aixecar la suspensió dels articles llevat del relatiu al *fracking*.

D'altra banda, la protecció de la biodiversitat es troba regulada en l'àmbit estatal a la Llei 42/2007, de 13 de desembre, del patrimoni natural i la biodiversitat, i a Catalunya a la Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals.

Finalment, destacar que el Dret penal espanyol preveu diferents tipus penals relacionats amb el delictes ecològic.

2.2. Identificació de les entitats, col·lectius o moviments socials que han treballat sobre aquest dret a Catalunya:

En aquest àmbit son nombrosos els moviments socials, les associacions, entitats i col·lectius que defensen el medi ambient, ja sigui de forma sectorial o en tota la seva dimensió. Per aquest motiu, les entitat i associacions que s'esmenten a continuació són només una mostra de totes les que existeixen:

DEPANA, Ecologistes en Acció, Fundació Territori i Medi Ambient, Plataforma en Defensa de les Terres del Sènia, Plataforma en Defensa de l'Ebre, Plataforma per la Qualitat de l'Aire, Plataforma en Defensa del Patrimoni Natural, associació de professionals Conservació.Cat, IPCENA.

2.3. Estat actual del reconeixement i de la implementació d'aquest dret a Catalunya:

El Parlament de Catalunya ha definit el *desenvolupament urbanístic sostenible* com “la utilització racional del territori i el medi ambient, i comporta conjuminar les necessitats de creixement amb la preservació dels recursos naturals i dels valors paisatgístics, arqueològics, històrics i culturals, a fi de garantir la qualitat de vida de les generacions presents i futures”.

L'article 3 del Decret legislatiu 1/2010, de 3 d'agost, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei d'urbanisme, afegeix que “*el desenvolupament urbanístic sostenible, atès que el sòl és un recurs limitat, comporta també la configuració de models d'ocupació del sòl que evitin la dispersió en el territori, afavoreixin la cohesió social, considerin la rehabilitació i la renovació en sòl urbà, atenguin la preservació i la millora dels sistemes de vida tradicionals a les àrees rurals i consolidin un model de territori globalment eficient*”.

El mateix precepte determina que “*l'exercici de les competències urbanístiques ha de garantir, d'acord amb l'ordenació territorial, l'objectiu del desenvolupament urbanístic sostenible*”.

L'execució d'un projecte urbanístic, en funció del seu abast, pot alterar considerablement el paisatge d'un indret concret i, en definitiva, del territori. La Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge, té com a objectiu principal preservar-ne els valors patrimonials, naturals, científics, econòmics i socials, per mitjà de la creació d'instruments diversos: els catàlegs i les directrius del paisatge (per integrar-los en el planejament territorial), les cartes del paisatge (com a instruments de concertació d'estratègies entre diversos agents territorials), l'Observatori del Paisatge (com a entitat col·laboradora i de suport a la Generalitat) i el Fons de Protecció, Gestió i Ordenació del Paisatge (com a instrument financer que ha de permetre dur a terme aquest seguit d'actuacions específiques).

En els últims anys la crisi ha aturat alguns projectes, tot i que això no ha significat un canvi total de paradigma ni de mentalitat, ja que les administracions han continuat aprovant, amb més o menys intensitat, projectes amb incidència ambiental, paisatgística i urbanística. No

se sap cap a on reconduirà la situació la incipient sortida de la crisi, però hi ha prou indicis per pensar que la tendència urbanitzadora continuarà anant a l'alça.

Prova d'això és que l'alternativa zero, que seria prendre en consideració la possibilitat de no intervenir com la millor opció, no es té en compte en els casos d'avaluació estratègica de plans i programes ni tampoc en el cas d'avaluació ambiental de projectes .

Una avaluació ambiental adequada de tot pla, programa o projecte que pugui tenir efectes significatius sobre el medi ambient no és un simple acte administratiu formal. L'acord que s'adopti ha de proporcionar una anàlisi en profunditat, d'acord amb els objectius de conservació establerts per als llocs de què es tracti. Així doncs, com a regla general, l'autorització ambiental únicament es pot concedir quan es tingui la certesa que l'activitat no produirà efectes perjudicials per a la integritat del lloc.

En tot cas, la legislació sobre planificació territorial i urbanística de Catalunya estableix que aquesta ha de respectar principis com ara el de la sostenibilitat, la racionalitat, l'encaix d'usos en el territori i la participació ciutadana en totes les etapes.

Malgrat tot, la cultura de la participació poc arrelada durant dècades en el camp de l'urbanisme i la planificació territorial, i el fet que sovint han prevalgut interessos privats per sobre de l'interès general, han fet que la conflictitat territorial hagi estat una constant. Els plans directors urbanístics (PDU) són una figura de la planificació urbanística en coherència amb la planificació territorial regulats pel Decret legislatiu 1/2010, de 3 d'agost, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei d'urbanisme (article 56), modificat per la Llei 3/2012, de 22 de febrer, de modificació d'aquest decret legislatiu.

Al respecte, han sorgit plataformes ciutadanes vinculades a moviments veïnals, ecologistes o polítics que han posat sobre la taula la necessitat que l'ordenació supramunicipal es faci en coherència amb les demandes ciutadanes, alhora que exigeixen participació real i eficaç en els processos de debat sobre l'ordenació territorial i que aquests instruments no manllevin la capacitat i autonomia municipals.

La legislació catalana en matèria d'espais naturals, iniciada els anys vuitanta, va ser pionera i va començar a establir el que avui es coneix com a sistema d'espais naturals protegits i la important xarxa d'informació i seguiment de la biodiversitat. Aquest fet va venir acompanyat posteriorment per la transposició de la Directiva d'hàbitats i la Xarxa Natura 2000 europea.

Tanmateix, la planificació i la gestió de l'entorn natural no ha estat a l'alçada dels valors ambientals que s'havien protegir. Això s'ha traduït en dèficits normatius, legislació antiquada i prevalença d'altres polítiques per sobre de les de medi natural. Tot plegat ha comportat la proliferació de conflictes ambientals que tenen l'origen en aquests dèficits administratius en la planificació i la gestió de l'entorn natural.

2.4. Mesures proposades per tal d'assolir l'efectivitat del dret

- Urbanitzar únicament el sòl necessari per satisfer les necessitats que es justifiquin. No es poden articular raons econòmiques per justificar el desenvolupament urbanístic o el finançament d'infraestructures.
- Garantir la sostenibilitat del medi ambient, promovent l'ús sostenible del territori i dels recursos en el desenvolupament urbanístic, protegint els ecosistemes i la diversitat biològica, i incentivant l'adopció d'estils de vida saludables en harmonia amb la natura per mitigar el canvi climàtic.
- El sòl, a més d'un recurs econòmic, també és un recurs natural escàs i no renovable. Des d'aquesta perspectiva, tot el sòl rural té un valor ambiental digne de ser ponderat.
- En els projectes urbanístics i mediambientals les administracions han de garantir la preservació i la sostenibilitat del territori en tant que afecten els drets de les persones. Cal reivindicar la valoració de l'alternativa zero en els projectes urbanístics i ambientals, com una forma d'assegurar la conservació del patrimoni comú davant d'actuacions injustificades.
- Cal que l'actuació dels poders públics en matèria de paisatge garanteixi la seva evolució harmònica d'acord amb els conceptes d'utilització racional del territori, de desenvolupament urbanístic sostenible i de funcionalitat dels ecosistemes. I, en la mesura que sigui possible, s'han analitzar els nous planejaments i compenar irregularitats existents, si s'escauen. Cal analitzar i garantir-ne el compliment a tot Catalunya.
- El territori és un bé comú que ha de ser objecte de protecció per a generacions futures.
- Abans de la tramitació del planejament urbanístic general, les administracions haurien de tenir en consideració les opinions i els criteris de les persones especialment afectades, per la qual cosa se'ls hauria d'explicar el projecte, i també preveure la possibilitat de l'alternativa.
- Cal aprovar urgentment una nova llei de territori que sigui un marc integral en matèria d'ordenació del territori, urbanisme i paisatge.
- En la nova llei del territori caldria incorporar el criteri d'equitat geogràfica, com a principi per resoldre els desequilibris territorials existents avui dia a Catalunya, origen de bona part dels conflictes territorials

3. Dret al respecte als animals i al seu benestar

3.1. Formulació del dret

Els animals tenen la seva pròpia declaració de Drets Universals. Aquesta declaració va ser adoptada per la Lliga Internacional dels Drets de l'Animal el 1977, que la va proclamar l'any següent. Posteriorment va ser aprovada per l'Organització de les Nacions Unides (ONU) i per l'Organització de les Nacions Unides per l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO).

L'article 2 d'aquesta Declaració estableix que tot animal té dret al respecte, i el seu article 14 determina que els drets de l'animal han de ser defensats per la Llei com ho són els drets dels humans.

A nivell legislatiu, Catalunya disposa del Decret legislatiu 2/2008, de 15 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de protecció dels animals. També s'ha dictat normativa que regula la tinença de gossos perillosos, en concret, la Llei 10/1992, de 30 de juliol, sobre la tinença de gossos considerats potencialment perillosos, i el Decret 170/2002, d'11 de juny, sobre mesures en matèria de gossos considerats potencialment perillosos.

Al seu torn, la majoria de municipis disposen d'ordenança de tinença i protecció dels animals.

També s'han desenvolupat moltes normes en relació al tema de la protecció dels animals en les explotacions ramaderes, així com de protecció i benestar durant el transport. La normativa principal que regula el tema és la següent:

- Real Decret 348/2000, de 20 de març, pel qual s'incorpora a l'ordenament jurídic la Directiva 98/58/CE, relativa a la protecció dels animals en les explotacions ramaderes i Reial decret 441/2001, de 27 d'abril, que modifica l'anterior.

I pel que fa al benestar durant el transport:

- Reglament 1/2005, de 22 de desembre, relatiu a la protecció dels animals durant el transport i les operacions connexes i pel qual es modifiquen les Directives 64/432/CEE i la 93/119/CE i el Reglament 1255/97.

3.2. Entitats, col·lectius socials que han treballat sobre aquest dret a Catalunya

FAADA, Fundació Altarriba, ADDA Asociación Defensa Derechos Animal, Associació Protectora d'Animals i de la Natura, Plataforma PROU, i diverses Associacions i Plataformes locals en defensa dels drets dels animals.

3.3. Situació actual d'aquest dret a Catalunya i propostes per garantir-lo

La principal problemàtica en la implementació amb aquest dret ve determinada per les dificultats que s'ha constatat que els ens locals i supramunicipals tenen en ocasions per aplicar i fer complir la normativa vigent de protecció del animals (Decret Legislatiu 2/2008), la qual cosa afavoreix que es puguin perpetuar les infraccions que consten a la norma.

Les dificultats tenen a veure sobretot amb els recursos econòmics de que disposen les administracions locals o supramunicipals. Tot i que en els pressupostos municipals es destinen partides per poder donar compliment als preceptes del Decret 2/2008, aquestes esdevenen en la majoria de casos insuficients per a poder donar complert compliment al que estableix la norma. A banda de l'escassetat dels recursos econòmics que es poden destinar, també és necessari un canvi de mentalitat de les administracions locals.

Les administracions han de ser conscients de la importància d'abordar correctament totes les accions que acaben afectant als drets dels animals, ja que sovint, la prestació dels serveis de recollida d'animals abandonats, perduts, etc. es consideren problemes residuals si es comparen amb necessitats socials més imperioses en el dia a dia del municipi.

En qualsevol cas, no es poden oblidar les obligacions que estableix la normativa de protecció dels animals als municipis. De fet, per a la prestació del servei de recollida d'animals abandonats o perduts, els ajuntaments o ens locals supramunicipals, sense perjudici de la seva responsabilitat en el compliment de la normativa aplicable, poden concertar la seva execució amb entitats externes, associacions protectores i de defensa d'animals legalment constituïdes o amb empreses especialitzades de control i recollida d'animals de companyia.

Una altra qüestió en la que queda palesa la dificultat real en que es troben els municipis a nivell de recursos materials i econòmics és la saturació dels centres d'acollida d'animals. Amb les estades indefinides d'animals de companyia en aquests centres d'acollida no es poden garantir unes bones condicions de benestar i higiene, i això té conseqüències negatives sobre la salut psíquica dels animals, amb patiment i alteració del comportament cap a actituds més agressives, d'acord amb el criteri de molts veterinaris.

Per aquests motius, des del món local es considera que no es pot assumir la tasca que li ve encomanada pel Text refós de la Llei de protecció dels animals, sense la dotació econòmica suficient, per la qual cosa entenen necessària una modificació del règim competencial relatiu a les obligacions que el Text refós de la Llei de protecció dels animals imposa als ens locals. L'administració local necessita suport del departament competent de la Generalitat de Catalunya per poder complir amb les obligacions que li venen imposades per la normativa vigent (línies d'ajuts, subvencions).

És per això, que s'haurien de buscar solucions reals a la situació actual, ja sigui en el marc d'una modificació normativa o amb qualsevol altra tipus de mesures, sempre i quan siguin adients i eficaces.